

Leto III

Uredništvo in uprava:

Ljubljana,
Novi trg št. 4/II

ZBOR

Štev. 8

Naročnina:	letno	Din 24.-
	polletno	" 12.-
	četrtno	" 6.-
	za inozemstvo letno	" 36.-
	Izhaja vsak drugi četrtek	

GLASILO JUGOSLOVANSKEGA LJUDSKEGA GIBANJA ZBOR

Dimitrije Ljotić:

Razmere v Romuniji

Razmere v Romuniji zaslužijo, da pišemo o njih. Ne zaradi romunskih razmer samih, marveč da bi se mnoge stvari pri nas bolje razumele.

V zadnjih šestih mesecih so se začele v Romuniji stvari zelo hitro razvijati. Tega razvoja dogodkov pa ni mogoče pravilno razumeti, če se ne najde njih pravega smisla in če se opazuje posamezne dogodke vsakega zase, brez zveze z drugimi.

V novembru pr. l. je padel Tatarescu, čim so bile končane volitve, ki so mu vendarle dale znatno relativno večino. Na njegovo mesto je stopil Aktav. Goga, voditelj neke manjše krščanske, protiparlamentarne in protisemitske stranke. Dobil je velika pooblastila in je začel korenite reforme, obenem pa je razpisal volitve.

Iznenada pa je Goga padel. Ustavile so se vse priprave za razpisane volitve. Sedaj se vlada z mnogimi bivšimi predsedniki vlad in s patriarhom Mironom na čelu. Izda se nova ustava, ki je antiparlamentarna in korporativna.

Komaj pa so ljudje v inozemstvu pomislili, e, dobro, sedaj je Romunija prešla v novo in normalno življenje! —, pa pride naenkrat potres, ki oznanja, da Romunija ni našla svojega pravega izraza.

Takoj po spremembi ustave smo brali v »Politiki« neverjetno vest — da je vodja romunske stranke »Vse za domovino« razpustil svojo organizacijo, da je odšel v Italijo, kjer bo prevajal svojo knjigo v tuje jezike...

Takoj mi je bilo jasno, da je ta informacija navadna laž. Če je Codreanu zares tak, kot ga njegovo dosedanje delo prikazuje, potem ne more biti res, da bi zapustil vsako politično delo in odšel v inozemstvo in tam prevajal knjige.

Hitro sem našel potrdilo za to v nekem intervjuju Codreanu na naslov nekega velikega francoskega lista. Ta njegova izjava se je glasila približno tako:

»Da, razpustil sem svojo organizacijo. Ta organizacija je slonela na zakonu. Ker je zakon sedaj spremenjen in ne dovolj več organizacije, je čisto naravno, da jo je treba razpustiti.

Toda svojih gnezd (to so tovariške organizacije od 5 do 10 ljudi) niti ne morem, niti nočem razpustiti, ker je to nekaj spontanega in organskega. Ni zakona, ki bi prepovedal človeku izbirati si tovariše, ali bi mu zapovedoval, da jih ne sme imeti, ali da jih mora zapustiti.

Vesti o mojem odhodu iz Romunije morete presojati po tem, da ste me našli tu v polnem delu in odločenega, da iz Romunije ne grem.

Te besede Codreanu so dovolj jasne ter jih ni treba še pojasnjevati.

Toda že dva meseca prihajajo iz Romunije vesti o vladnih ukrepih; najprej kakor proti nekakemu nevidnemu sovražniku, nato pa vse določneje: proti Codreanovi politični organizaciji.

Zadnje dni pa je proces proti Codreanu (zaradi navadne klevete na naslov profesorja in ministra Jorgi) vzbudil ogromno zanimanje. Svetovna javnost (in dobro vemo, kaj to pomeni), je objavila, da je Codreanu ubijalec, podpornik ubijalcev, tujec, da ni Romun, da pred sodiščem ni zapustil junaškega vtisa, da se je težko zagovarjal itd.

Po pa človek to sliši, postane začuden: zakaj pa potem tak krik in vik? Proti ubijalcu, podporniku ubijalcev, poleg tega še tujcu, bi mase — same od sebe — najbrž ne nastopile. Najmanj pa moremo razumeti, kako bi mogli ljudje iti za človekom, ki zaradi male stvari postane strahopetec in se celo težko izraža pred sodiščem!

V nekem drugem beograjskem listu pa smo našli čisto slučajno opis sodbe. Ko so ga privedli v sodno dvorano, je vsa publika sama od sebe in brez povelja vstala — tako, da je celo sodnikom bilo težko prikrivati svoje vznemirjenje...

Od tega časa pa delajo vedno zopet nova »odkritja« o veliki zaroti »Železne gar-

de«. Ko to berem, se moram zares smejati, ker se oblastniki nič ne potrudijo, da bi prikrili stvarne razloge takega delovanja.

Kakor navajajo listi po uradnih objavah, so dokazi taki, da bi jih vsakdo mogel najti v kateremkoli članku ali pismu katerekoli politične organizacije, ki ve, kaj hoče in ki se bori za svoj ideal; ki propoveduje, kar mora priti neizbežno — kakor, če bi nekdo ob sadnem cvetu napovedoval, da nastanejo iz njega čez kratko dobo zrele češnje ali slive...

Berem te »dokaze«, pa se smejem in moram se smejati, ker bi take dokaze mogli najti tudi v naših spisih; saj, čeprav nismo »teroristi«, vendar realno in stvarno gledamo na življenje naroda ter poudarjamo, da zaradi takih in takih vzrokov mora priti do takih in takih posledic...

Vsi ti procesi in »dokazi« pa dokazujejo samo eno:

da v Romuniji niso bili rešeni problemi niti s spremembo ministrov niti s spremembo kabineta niti s spremembo ustave.

Kajti, če bi bili rešeni, bi Codreanu in njegova tovariška gnezda ne bili nevarni

režimu. Tedaj bi ne bilo procesov, niti vsega drugega, kar sedaj iz Romunije objavljajo.

In kakor da slišim sledeči dialog iz Romunije, razgovor onih, ki jo upravljajo, to je formalne države — z romunskim narodnim življenjem, to je s stvarno državo: »Kaj se upiraš? Zakaj ne miruješ? Ali še nimaš dosti? Če menjam ministre — ti ni prav. Če menjam vlade — ti ni prav. Če menjam ustavo — zopet ti ni prav. Kaj vendar hočeš? Ali to ni dovolj?«

Odgovor se glasi: »Ni mi dovolj: ako vse spremeniš — stari duh pa ostane — se ni ničesar spremenilo! Vse vaše spremembe brez spremembe duha pa niso nikake spremembe, ker delate te spremembe samo zato — da bi se duh ne spremenil, da bi ostal stari duh! Zato se ne morem pomiriti!«

Toda ta resnica ni čisto romunska specijalitet. Ta se nanaša na vse države in narode. Kjer koli ljudje mislijo, da je dovolj menjati osebe in sisteme, ne da bi se duh spremenil — za vsako tako državo velja resnica, ki smo jo povedali.

Odtod izvira dejstvo, da romunske razmere z jarko lučjo razsvetljujejo tudi naše prilike. Mnoge stvari pri nas postanejo razumljive šele, če razumemo te romunske dogodke.

Zato pa smo tudi napisali ta članek.

Sodobna Rusija

Dne 16. t. m. smo imeli v Ljubljani v dvorani »Delavskega doma« izredno lepo uspelo predavanje o sodobni Rusiji, katerega pa »veliki informativni« tisk iz neznanih (?) razlogov ni utegnil posvetiti niti besedice. Razumemo, da je molčal tisti tisk, ki se že iz čisto trgovskih vzrokov (da o drugih niti ne govorimo) ne sme zameriti komsalonski purgariji. Toda mi imamo v Ljubljani tudi tisk, ki bi si na videz kar razčesnil usta v kričanju proti marksizmu, ki je bil izrecno povabljen in zaprosen, da preko svojih stolpcev povabi tudi svoje »bravce« na predavanje, pa še celo preko osebe, ki se smatra za neko kapaciteto v »socialnih« vprašanjih, in ki je že sama včasih poskušala lotiti se ruskega problema (čeprav z malo sreče), pa vendar — tudi ta tisk molči kot grob...

Predavanje je namreč bilo prirejeno pod okriljem Jugoslovanskega nacionalnega akademskega kluba Viteškega kralja Aleksandra I. Zedinitelja »Edinstvo« in predaval je g. Ratko Živadinović, novinar iz Beograda, ki je sicer član Antimarksističnega komiteta v Beogradu, ni pa v svojo nesrečo ali srečo še kakšen drugačen edinozveličavni član...

Predavatelj nam je uvodoma pokazal predvojno Rusijo, kakršne skozi berlinska in dunajska predvojna židovska očala nismo bili vajeni gledati. Pokazal nam je vso veličino ruskega genija, umetnika in učenjaka in njegove zasluge za napredek svetovne kulture. Tudi gospodarske razmere v carski Rusiji niso bile take, da bi mogle povzročiti revolucijo. Fevdalizma je bilo ob izbruhu ruske revolucije največ v Angliji, v Nemčiji, v Avstriji, v Romuniji in šele na peto mesto je prišla Rusija. Delavstva je bilo za kakršnekoli prevrate premalo, ker je bila industrija šele v povojih (bilo ga je vsega poldrug odstotek celokupnega prebivalstva).

Pač pa je bil glavni vzrok revolucije širok prepad med ljudstvom in inteligenco, ki je zapravila tudi zadnje pare, samo, da je mogla v zapadno Evropo. Samo tja jo je vlekel, samo tam se je čutila domačo. Tam je srkala vase »naprednost« in — marksizem, doma pa ji ni bilo »nečeho djelat«. Ta narodno odtujena inteligenca je v svojo lastno nesrečo povzročila revolucijo ter je v pokoro za svoj greh z lastnimi trupli zamašila prepad, ki je zijal med njo in narodom. Ni zaman tako preroško svaril Dostojevski: Na zapad hočete? Delavci bodete po pariških tovarnah in berači po pariških ulicah. V Berlin hočete? Tam bodete delavci in berači...

V drugem delu predavanja nam je gospod predavatelj na podlagi izvlečkov iz sovjetskih uradnih podatkov in člankov iz sovjetskega časopisja naslikal žalosten položaj boljševiške Rusije. Hoteli so uničiti zasebno lastnino in v zvezi s tem družino, hoteli so uničiti Boga. In kaj so dosegli? Delalo se je brez iniciative, brez duha, samo toliko, da je izgledalo, da se nekaj dela. Ogromne množice brezprizornih otrok, ki se kot ptice selilke brez nadzorstva potepajo po državi in se preživljajo z zločinstvi, so pripravile rdeče oblastnike do tega, da so uvedli smrtne kazni za otroke od 12 let naprej! 3 milijone otrok je bilo na ta način izročenih svinčeni »vzgoji«! Splavi so tako obupno narasli, da so odrejena že štiri ljudska štetja, a rezultat niti enega ni objavljen, temveč je odrejeno še peto! Boga niso ubili, temveč so vero vrnili v katekombe in duhovništvo v platnena oblačila, da se je ponovno spremenila v živo cerkev iz prvih stoletij po Kristu, ko je bila najučinkovitejša! V koncentracijskih taboriščih umira 6 milijonov političnih jetnikov in sicer ne »buržujev«, ker so ti že davno iztrebljeni ali pa žive v emigraciji, temveč 6 milijonov ruskih kmetov in delavcev!! Vendar pa se zato prav nič ne zgane evropski »informativni« tisk ali »demokratsko čuteča« inteligenca, ki sicer zažene krik in vik, če je n. pr. kjer koli drugje aretiran en sam žid! Kajti Stalin kupuje duše, maši usta in ohromi roko s peresom z zlatom nasilno oropanim rusku človeku! Lenin sam je dejal, da je kmetstvo kulturna sra-

Zopet je utihnil mož, kot so redki med nami. Po težki bolezni je odložil svoje pero

pisatelj dr. Ivan Lah

Čeprav ni bil naš član, smo vedno visoko cenili njegovo neupogljivo hrbenico, njegovo v jugoslovansko in slovansko smer nešteto krat zaostreno govorjeno in predvsem pisano besedo, katere niso mogle prisiliti k molku ne avstrijske ječe, ne preganjanje med svetovno vojno, ne pesimizem današnjih dni. Bil je mož finese, jasnega čela, čistih rok, mož resnice. Z odkritim veseljem je spremljal vsako novo živo kretnjo našega gibanja.

Umrli je velik mož, velik Slovenec, velik Jugoslovane, velik Slovan. Slava njegovemu spominu!

mota, zato ni treba, da se komu oglašava vest, če mora ruski kmet financirati — svetovno revolucijo!

Toda reakcija ruskega človeka na ta židovski eksperiment je grozna in strašna. Ruski duh se probuja! In komunistična družba odstopa pred njim, se umika korak za korakom. Vrnjena je zasebna lastnina kmetu in delavcu, sovjetska birokracija pa ima lahko tudi briljante in diamante kot tako lastnino. Družina je spet zaščitena bolj kot v katerikoli buržuazni državi. Boga se »tolerira«.

Probujejoči se ruski duh pljuje na sovjetske mazaške »umetnike«, komunistična družba se spet umika in tiska na tisoče in tisoče — Puškina. Ruski duh pljuje na »svetovno revolucijo«, družba se umika in slavi — rusko domovino!!

Toda sabotaža raste, zavzema grozne razmere. 67.000 železniških nesreč v enem samem letu!! Delavec meče pesek v bencin traktorja, kmetica sekira v snop, da se polomi mlatilnica. Najmodernejše tovarne odpovedo, ker delavci, ne meneč se za smrtne kazni, lomijo stroje. Stalin strelja in kolje kakor vojskovodja poveljnika armade v paničnem begu. Strelja in besni, dokler njega samega ne bodo pomlatili. Nacionalna prava Rusija pa vstaja...

Ob koncu je g. predavatelj pozval občinstvo, naj ne naseda komunističnim agitatorjem ter naj ne nudi opore ideji, ki je tako ponižala največji slovanski narod in uničila državo, ki je pohitela v smrt, da reši malo Srbijo in tako pripomore k osvoboditvi Jugoslovancev. Boj proti komunizmu naj bo skromen dokaz naše hvalečnosti za tako žrtev.

Občinstvo, ki je napolnilo dvorano do zadnjega kotička, se je predavatelju odzvalo z burnim odobravanjem.

Vsa izjavljanja so bila podkrepljena s citati iz sovjetskih časopisov in uradnih ugotovitev, tako da niti redki izmed poslušalcev, ki so se čutili prizadeti, niso mogli izjaviti proti predavanju drugega, kot da je »tendenciozno«. »Tendenciozna« so najbrž tudi odkritja policije na beograjski univerzi, ki jih niti »veliki informativni tisk« ni mogel zamolčati.

Ave caesar, morituri tesalutant

V kranjski »Soboti« je dne 7. t. m. izšel članek pod naslovom »Najprej kruha živim žrtvam«, v katerem med drugim piše dobesedno tudi tole:

»V najbolj katoliških časopisih se zadnje čase mnogo bere o postavitvi spomenika v svetovni vojni padlim Slovincem, ki naj bi stal na Brezjah. Najvažnejše je seveda vprašanje denarja. Načrt predvideva tudi, da se bo vklesalo ime vsakega padlega slovenskega vojaka v nalašč za to postavljena umetna stebrišča in sicer za vsako župnijo posebej po abecednem redu. Da pa se bo moglo to storiti je nujno potrebno, da za vsakega padlega vojaka preostali svoji plačajo po 300 dinarjev, če pa teh ni več ali če so siromašni, potem naj župni uradi preskrbe ta denar in pobirajo prostovoljne prispevke potom cerkvenega darovanja, puščice in podobno.

Ker pa imamo Slovenci že od nekdaj srečo, da imamo dosti narodnih mučnikov, zato smo bili tudi med svetovno vojno med prvimi, ki so sorazmerno žrtvovali največ človeških življenj, tako da bo imela ta idealna akcija pripravljalnega odbora najbrže naravnost presenetljiv uspeh.

Kot bivši bojevniki ne bi imeli nič proti taki zamisli, če bi videl tiste vojake, ki so prelili svojo kri na bojnih poljanah in pustili tam svoje roke, svoje noge, svoje oči in svoje zdravje, preskrbljene in rešene tistega keliha trpljenja, ki jih še vsa povojna leta zasleduje. Tudi jaz bi pozdravil z veseljem ta dragoceni spomenik, če bi videl, da so vojnimi invalidi, vdovami in sirotami zbrane solze iz upadlih lic in da imajo človeka dostojno življenje in če ne bi videl, kaka trnjeva pot jih še čaka preden končajo na — Golgoti!

Toda vidim jih in drugi jih vidijo, — tudi tisti, ki nočejo! — kako se zgubljeni potikajo po naši mili domovini, ne kot ljudje, katerim je domovina hvaležna, ampak kot izobčenci človeške družbe, ogoljufani za pravice plačane s krvjo.

Zdi se mi, da bi tudi mrtvi tovariši — ki so se zdavnaj spili kelih trpljenja do dna — podobno izpovedali, ako bi se le za trenutek vrnili na to žalostno zemljo; prav gotovo bi nam približno tako-le govorili: Za spomenik se nam prav nič ne mudi, saj imamo tukaj mir, za katerega smo preje celo življenje molili, pa ga nam niste dali! Tukaj tudi ni črnožoltih denuncijantov, tukaj ni Suhega bajerja. Zato dajte živim žrtvam vojne to, kar ste na vsa usta obljubovali takrat, ko ste nas izza varnega zapečka pošiljali v ogenj! Ali nam niste rekli, ako se vrnete brez roke ali noge, na rokah Vas bomo nosili?

Mrtvi imajo dober spomin, pozabljajo pa živi, najbolj tisti, ki največ obljubljajo: in to vedno isti — včeraj in danes! Da, gospoda, lepo je skrbeti za mrtve, ali še lepša in bolj Bogu dopadljiva je skrb za žive, posebno za tiste, ki so pohabljeni brez svoje krivde.

Tako ugotavlja čisto pravilno »Sobota«. Toda »Sobota« bi se izneverila svoji politični orientaciji, če bi ostala do kraja dosledna, pa ne bi zaključila članka že tam, kjer bi ga morala šele prav začeti.

Komu n. pr. piše »Sobota« svoje zaključne besede? Mar »tisti gospodi, ki je obljubovala izza varnega zapečka, ko je pošiljala bojovnike v ogenj? Tistim živim, ki najbolj pozabljajo, ker so največ obljubljali, in ki so vedno isti — včeraj in danes«?

Spoznanje, da je moledovanje pri tej gospodi bob ob steno, ni od danes niti od včeraj, temveč je ravno pri nas v Sloveniji staro že pol desetletja. Že pred pol desetletja je dozorelo spoznanje, da ogoljufanim za pravice, s krvjo pridobljene, lahko dajo te pravice izključno le tisti, ki so si jih tudi sami z lastno krvjo zaslužili! Da pa to niso tisti, katerim v Gradcu, na cesarskem Dunaju, v Ženevi, po Nici in Parizu »niso dale miru — male stvarce« (katere pa nikakor niso bile — uši, ki so pri frontnih bojovnikih včasih tudi dobile to ime), je danes vsakemu frontnemu bojovniku že davno jasno kot beli dan.

„Domoljubu“ v album

Nismo tako zagrizeni, da ne bi vzeli včasih tudi »Domoljuba« v roko. Pa smo brali v št. od 25. VIII. pr. I. legendo »Marija v Leščevju« (napisal Joža Vovk), kjer stoji zapisano med drugim:

»Zgodilo se je nekoč, da je Andrejčev Ivan na paši krave zgubil. Več ur je po gozdu jokal in iskal svojo živino. Nazadnje bo pa vendarle moral brez krav domov...

Mrak se je že vlegel v dolino in Ivan je šel proti domu. Prav do potoka je prišel in zavlil po stezi med robidovjem in leščevjem proti vasi.

Nenadoma je obstal in se tako začudil, da bi ga kmalu po tleh vrglo. Ni vedel v prvem hipu, ali je resnica, kar vidi, ali so samo čudne sanje. Vsa njegova živina je klečala na sprednjih nogah okrog leskovega grma. Ivan je stal, gledal in se čudil. Njegove krave kleče. Vse skupaj, niti z repom ne zamahne nobena, skupaj tišče glave in kleče, krave kleče!

Pristopil je bliže. Zdaj je šele videl čudež. Sredi leščevja nekoliko od tal je visela majhna Marijina podobica. Segel je po njej in jo vzel v roke; krave so takoj vstale. Ivan je ogledoval podobico. Bila je stara in komaj se je na njej še razločila Marijina podoba. Marija je sedela na prestolu in držala v rokah Jezusa. Na glavi je imela lepo krono, Jezus pa v roki žezlo.

Ivan je podobico spravljal v žep in gnal krave domov. Zdaj je bil vesel, da je dobil svojo živinico. A ves čas je mislil tudi na Marijo...« (podčrtal mi.)

Tako »Domoljub«. Kaj naj porečemo k takim nerodnim izlivom napačne gorečnosti?

Opozorilo!

Dobivamo poročila, da ponekod plenijo naše od cenzure čisto v redu odobrene brošure, pa celo posamezne številke našega lista.

Pozivamo vse tovariše in naročnike, da nam nemudoma sporoče vsak tak protizakonit slučaj, da podvzamemo vse potrebne korake proti temu.

Opozorjamo vse tovariše, da se lahko obnavljajo hišne preiskave po zakonu samo v prisotnosti lastnika stanovanja (sobe), in da je vsak drugačen postopek protizakonit.

Dr. M. T.:

Mladi in stari

V našem veselem, elementarno živahnem in vsled tega nezadržnem razmahu, s katerim je baš letošnjo pomlad začela užgati naša misel tudi v najoddaljenem in najnepristopnejšem kraju naše ožje domovine, tja gorj v gorskih rovtah, — se naravno pojavljajo vsak čas nova vprašanja, novi problemi, ki morajo biti nujno in odločno rešeni, da ne zadržujejo in ne ovirajo razvoja. Je nekaj, kakor pravi božji blagoslov, ki v zadnjem času spremlja naše delo: izdajstvo beograjske trojice ni napravilo škode, temveč je dalo povod, da se je na sijajen način manifestirala z vso spontanostjo zvestoba do predsednika in se utrdila naša neomajnost. Vintgarski dogodek, ki naj bi ubil naše gibanje v Blejskem kotu, kjer nekaterne tako silno moti, je napravil naše gibanje tako splošno znano in popularno, da danes govori vse ljudstvo o Ljotiću, povprašujejo, kdo je ta mož, katerega se treba tako bati, pa zakaj prav njega in samo njega. Občudujejo moža, katerega ime so doslej komaj poznali in se smejejo junaštvu, ki strelja s topovi na muhe. Tako naši nasprotniki sami delajo na tem, da se naše vrste strnejo, da jih ljudstvo gleda s spoštovanjem, da se rodi v njem vedno bolj prepričanje, — da more biti ta mož edino pravi, ki utegne pomagati iz obupnega položaja.

V tem tihem, pogosto trdem, za nas veselem in vedno jasnejšem uspešnem boju, se pojavlja nekaj med nami in nad nami, nek tajni eter, po katerem gre zveza med našimi srci in možgani, brez zapreke dalje, kakor, da ima vsak izmed nas v sebi za zvezo z vsemi pravimi, poznanimi in nepoznanimi tovariši radijsko oddajno in sprejemno postajo. Zgodi se pri tem ponovno presenetljiv pojav, nerazložljiv, brez transcendentalnih sil: v stvarih, ki bi v drugih organizacijah povzročile bombastične debate, burne prepire in imele celo za posledice cepljenje in razkole, se sestane iz vseh vetrov in brez predhodnih razgovorov in brez navodil in uplivanj poslušamo z veseljem začudenjem izjavo za izjavo z ugotovitvijo, da smo pravi, vsi pravi istih misli! Zato se nam ni bati načetja nobenega vprašanja, nobeno vprašanje za nas ni »kočljivo«, nobeno tako, da bi se mu morali izogibati iz medsebojnega obzira, radi notranje organizacijske taktike. Nasprotno smatramo kot svojo dolžnost, da se vsakega vprašanja brez odloga in z vso odkritostjo in brez vsake rezerve lotimo, da ga nujno rešimo in da s tem odstranimo vsako nevarnost ovire, zapreke in nadleže pri nadaljnjem delu.

Tak problem je tudi n. pr. vprašanje: mladih in starih. Predvsem bi bila povsem napačna in radi tega skrajno škodljiva vsaka rešitev, ki bi generalizirala. Imajo svoje vrline in svoje prednosti eni in drugi in gibanje, ki hoče porabiti in izkoristiti vse dobre, poštene narodne sile, mora zbrati, zaposliti, vzeti v svojo službo vrline in prednosti enih in drugih. Eno dejstvo, ena prednost je predvsem, pred katero si ne sme nikdo zapreti oči: da je mladina še nezagrenjena, da njenega poleta niso oslabil razočaranja, da so njeni jednaki živci neizrabljeni in da je zato naravno pravilno in nepobitno, da spada k volanu ona, da ima ona vlogo motorja. Naša pot je v vojnem avtu, ki ima napraviti težko nevarno vožnjo po viharjih, po raztrgani in razdrapani, vsled zanikrnosti zanemarjeni cesti, ob nevarnih prepadih, gori in doli po strminah, gori do resnične pravice in svobode. Motorji mladine so sijajni, toda gorje, če pri taki vožnji nimamo dobrih zavor: katastrofa je neizogibna in čim močnejši je motor, tem hitrejša, tem sigurnejša je katastrofa.

Sem po letih eden najstarejših zboraških delavcev, zato naj mi bo dovoljeno, da opozorim poleg tega še na eno našo prednost. Mi stari smo preživeli čas nacionalnega boja pred in med vojno, ko ni bilo le prilike, temveč so razmere naravnost prisilile vsakega našega človeka, da v vsej svoji goloti, brez olepšanja in krinke pokaže v najtežjih časih svoj značaj. Mladim marsikateremu življenje še ni dalo prilike za tako temeljito preizkušnjo. Zato je sortiranje starih veliko lažje, ker mora vsak izmed njih, ki hoče imeti kot član zaupanje, da je dober Zboraš, dopustiti, da se temeljito preišče, kako se je vsak teh posameznikov ponašal ob onih trdih, a baš zato nevarljivih preizkušnjah. Tej temeljiti preiskavi se mi stari ne le ne smemo protiviti, temveč jo moramo naravnost zahtevati kot

obligatno, ker naše gibanje ne sme nikdar dopustiti, da bi se utegnulo celo pri nas zgoditi, kakor se danes dogaja marsikje, da se n. pr. stavlja jugoslovanskega dobrovoljca, jugoslovanskega prvega minerja v isto vrsto ali celo daleč izpod tistega, ki je v času, ko je prvi riskiral za svoje idealno mišljenje ne le kroglo, temveč tudi vešala, — bil dobro plačan avstrijski ali madžarski konfident.

Mladost je egoistična, toda ne kramarsko, ali pravilneje, le pokvarjena mladost je kramarsko egoistična: zdrava poštena mladina pa je samosvoja v idealističnem oziru: ve, da je bodočnost njena. Zato zahteva, da ima v tej bodočnosti odločilno ali vsaj soodločilno besedo. Zdrava, poštena mladina pa je tudi borbena, požrtvovalna, razpoložena za junaštvo in mučeništvo. Zato je po mojem mnenju prav, da priznamo mladini in upoštevamo upravičenost te njene zahteve v polnem obsegu, z edinim pogojem, da je ta egoizem v popolnem skladu in v popolnem enakem razmerju z omejeno borbenostjo, požrtvovalnostjo, pripravljenostjo za junaštvo in mučeništvo. Če teh slednjih lastnosti ni in kolikor manj je teh slednjih lastnosti, toliko manj je etične upravičenosti za take zahteve v našem pokretu.

Kaj je država Zbora?

V tem času velikih potresov in težkih gospodarskih, socialnih in moralnih kriz, so Južni Slovani: Srbi, Hrvati, Slovenci in Bolgari poklicani in prisiljeni, da pogledajo v oči stvarnosti v sebi in okrog sebe. Nobeno zanašanje, varanje ali odlašanje v spoznanju resnice in stvarnosti ne more zatemniti resnice, niti spremeniti stvarnosti.

Pred vsem moramo biti na jasnem, da je jugoslovanstvo ne samo politično-historična in kulturno-gospodarska stvarnost, marveč da je edina realna osnova za ohranitev in napredek vseh Južnih Slovanov. Jugoslovanstvo zavaruje vse njihove dobre lastnosti in izpopolnjuje njihove pozitivne vrednosti. Toda, jugoslovanstvo ne sme biti samo politično-nacionalistična formula ali oblika; njegov pomen je v vsebini, ki omogoča napredno delavnost in dogovorno sodelovanje vseh balkanskih Slovanov.

Narod je živ organizem, ki se neprestano obnavlja, toda z uspehom samo tedaj, če je to obnavljanje na zdravih temeljih, na pozitivno bioloških vrednostih, na smotreni družabni ureditvi in na pravilnem izkoriščanju naravnih faktorjev. Ohranitev in izpopolnjevanje bioloških in rasnih lastnosti zajema vse koristne napore, da bi se ustvarili pogoji za boljše življenje.

Premišljena in stalna delavnost po sodobnih načelih družabne pravice za zavarovanje in izpopolnitev braka (zakona), materinstva, zdravega naraščaja, kakor tudi za zaščito dela in delavcev vseh vrst in pod vsemi okolnostmi v gospodarskem in higijenskem oziru — vse to je najboljše sredstvo za okrepitev življenjske moči, za dvig splošne morale in blagostanja ljudstva.

Narodna prosveta mora odgovarjati našim rasnim sposobnostim in lastnostim, gospodarskim potrebam in načelom sodobne socialne pedagogike. Vzgoja mora biti ne samo strokovna, temveč tudi fizična in socialna — nikakor pa ne sme biti formalistična in podvržena tujim vplivom.

Privatno kulturno iniciativo je treba spraviti v sklad s splošnim idealom ljudske prosvete.

Znanstveno delo in njegovo izkoriščanje mora služiti socialnemu napredku. V tem smislu je treba zavarovati svobodo za znanstveno raziskovanje.

Versko čustvo je treba negovati, toda brez materialne ali politične koristi.

Materialistično pojmovanje zgodovine in življenja ter vsi na tem temelju zasnovani sistemi ne zadovoljujejo ideala narodne Zadrage. Oni izhajajo iz istega napačnega socialno-psihološkega kompleksa, v katerem je človek ponižan na nivo stvari, v katerem je družabni organizem pretvoren v mehanizem, v katerem sta tehnični napredek in materialno blagostanje postala smoter, ne pa sredstvo za izpopolnitev človeškega življenja.

Dober je samo tisti socialno gospodarski sistem, ki daje vse pogoje za razvoj in ohranitev vsega plemenitega in pozitivnega v človeški individualnosti, ki pa istočasno

Zato: Prednosti mladih in starih, vrline enih in drugih: vse v službi svete zboraske stvari, v skupni boji, v skupno delo, za skupen ideal, za skupno zmago. Kakor stan ne sme delati razlike ali celo nasprotstva med nami, tako to tudi ne sme biti sama razlika v starosti. Upoštevati je to in ono razliko le v toliko, v kolikor je pripadnik tega ali onega stanu, te ali one življenjske dobe prikladnejši za to in drugi za drugo delo. Tako bo razlika v stanu in v letih le element več za uspešnost našega dela, ker bo vir in pogon za plemenito tekmo v trudu za uspeh in zmago.

Še nekaj, kar smatram kot nujno specialno nalogo mladih, pri delu med starostnimi vrstniki. To je izbrisanje stanovske razlike med mladino, iskanje pristranskega, intimnega stika med akademsko, delavsko, obrtniško in kmečko mladino. Po celem obnašanju morajo ti slednji videti, da smatra akademik mladega poštenega delavca, kmečkega fanta kot sebi povsem enakovrednega, da mu je njegova večja izobrazba dobrina, katerega mu ne daje nadutosti in stanovske domišljavosti, temveč dobrina, katero rade volje deli z vrstniki iz drugih stanov.

Torej ne ločimo mladih in starih v dve nasprotstvi, ne slabimo organizacije s tako opredelitvijo, temveč skupno ramo ob rami, očetje in sinovi, na nevzdržni pohod do popolne zmage, ki ob taki kvaliteti članstva ne more izostati!

no daje možnost, da se take individualne vrednosti najsmotreneje uporabijo v dobrobit družabne celote. Vsako tako napredno delavnost in dogovorno sodelovanje vseh koristnih članov narodne in ljudske družbe pa ovira takozvana »liberalna« demokracija.

Fašizem in drugi podobni sistemi in metode ne odgovarjajo niti pogojem in potrebam našega življenja, niti duši našega naroda.

Kraljevina Jugoslavija mora postati nosilec novega socialnega in kulturnega polmovanja in ureditve, ki naj pokaže ne samo Slovanom, marveč vsemu svetu načine in pota boljšega ter humanejšega življenja. To pa bo dosegla s stanovsko združeno urejeno družbo in državo.

Zadrugarstvu morata predvsem biti predpogoj zvest in prepričanje, da so solidarnost, socialno sočustvo in humanost bistveni naravni zakoni vsakega ljudskega napredka in stvarnega blagostanja v državi. Tako, v celokupnem družabnem, gospodarskem in kulturnem življenju praktično izvedeno združništvo omogoča tak upravni sistem, ki ima stalno oporo v najširših slojih ljudstva in ki služi metodam kvalitativnega izbiranja najboljših vodilnih ljudi. Pri takem sistemu je ves narod v neprestanem kontaktu z vladajočimi in upravnimi faktorji. Pri takem sistemu predstavlja vsaka oblast tudi najvestnejšo in najdogovornejšo službo, kakor tudi največjo požitvornost za družbo in državo.

Izvedba vseh družabnih reform — ako naj bo pravilna in uspešna — mora imeti korenine v pravičnosti; jedro te pravičnosti pa je v spoštovanju tujega življenja in vseh njegovih značilnosti in vrednosti, katere mora ohranjati in ščititi kot svoje lastne.

Stanovsko-združni sistem onemogočuje vsako nasilje, bodisi odzgor ali odzдол ter mora sloneti na resnični avtoriteti, na redu in delu. Pri taki ureditvi država ni prisilna organizacija, marveč prava mati in domovina vseh državljanov, ki sodelujejo in prispevajo svoj delež k družabni skupnosti brez razlike v položaju in poklicu. Življenje posameznika in družabnih vrst je tu v polni harmoniji s splošno dobrobitjo in napredkom vse družbe in narodne skupnosti, kateri se podreajo vsi posamezniki in lokalni interesi. Združni sistem omogoča neposredno stvarno sodelovanje najširših slojev naroda in njihovo najboljšo udeležbo pri reševanju vseh gospodarskih, družabnih in kulturnih vprašanj.

Nasprotno kapitalizmu in drugim materialističnim sistemom usposoblja zadrugarstvo ali stanovsko združni sistem ves narod, vse ljudstvo, vsakega posameznika in vse družabne vrste za velika in pozitivna dela.

Značilnosti za ta sistem so: pravično obdavčenje, racionalna zamenjava dobrin, prehod iz razbitega, anarhičnega in nesocialnega gospodarstva v organizirano gospodarstvo po načrtu, socializacija velikih podjetij, ki služijo splošnim potrebam, razbremenitev administracije in uvedba reda

v državnih finančah, prometna in gradbena politika na temelju utrjenih načel sodobnega gospodarstva in pravilno reševanje vseh družabnih in gospodarskih problemov.

Na drugi strani pa ta sistem pobija in preprečuje: vsako obogatitev s posredništvom, z nesolidno trgovino ali z izkoriščanjem položaja nameščencev in služiteljev, preprečuje oduševstvo, ne dopušča nepoštenih konkurenca in izmozgavanje ter ne dovoljuje nezdravim in nesposobnim elementom priti na površje pri javnih poslih. Tak sistem in taka družabna ureditev odreja točne meje osebnih, kulturnih in gospodarskih svobod. Poštenemu narodnemu človeku se teh meja ni treba bati, ker bo svoboden.

Privatni lastniki se mora dejansko zadržati minimum, pa tudi dejansko omejit

maksimum. Privatna lastnina ima pravico obstoja, ona pa ima istočasno tudi svoje socialne dolžnosti in funkcije.

Svoboda delavnosti in akcije daje vzgona napredku, toda ta svoboda ne sme biti nikdar nasprotna splošnemu napredku.

Osebnostna svoboda mora izvirati iz najgloblje občutka zavestne in resnične odgovornosti.

Delo v teh naštetih smereh in po teh načelih (ki se daleč niso izčrpani) pomeni ustvarjanje novega aktivnega socialnega tipa v naši nacionalni skupnosti, ustvarjanje boljšega človeka in boljše družbe — kar pomeni pravi, zgodovinski doprinos Južnih Slovanov k mednarodni skupnosti.

V to smer odločno stopa edinole — naš »Zbor«!

Gubec.

Petrolej in »rožnati« general

»Smrdljiv je mastni petrolej — a nosi nam profit brez mej...«
(Mednarodna pesem petrolejskih magnatov.)

Še do nedavnega je Mehika slovela po svojih revolucijah in kulturnih bojih. Resnici, ki je hčerka božja, na ljubo pa moramo pošteno priznati, da se danes Mehika pod spretnim in odločnim vodstvom svojega sicer dokaj rdeče pobarvanega predsednika Cardenas presenetljivo osvobaja raznih mednarodnih tolp, ki jim je bilo ogromno ležeče na tem, da se niso skozi dolgo dobo let mogle v Mehiki razmere notranjdržavnega življenja normalizirati in konsolidirati. Cardenas je napravil temu mednarodnemu borzijanskemu spekulativstvu energično konec. Mehika postaja država, s čije sodelovanjem računa danes celo ponosna USA, ki se ji Mehika gospodarsko vedno bolj odtuja. Mehika se gospodarsko osvobaja, socialno utrjuje, politično samostojno uveljavlja, sledeč (v razliko z drugimi mednarodno socialistično usmerjenimi državami) vedno izraziteje nacionalnemu duhu svojega ljudstva. Znaša so ogromna ležišča petroleja oziroma nafte v Mehiki. Na teh ležiščih so zainteresirani Američani in Angleži, saj so v mehiška petrolejska podjetja vložili ogromno kapitala, seveda že tedaj, ko je pri nas slovela Mehika še po svojih revolucijah in nemirih. Danes pa je Cardenas zajel internacionalno gospodarsko poplavo raznih trustov in kartelov s tem, da je zategnil vajeti državne voza in do skrajnosti potenciral osvobodilni zalet doslej toliko izžemanega ljudstva. Mogočni ameriški in angleški kapital je moral klekniti na kolena. Cardenas je zmagal.

Podjetniki in petrolejski magnati so pred kratkim s svojim neopravičljivim, a za naše razmere na žalost precej razumljivim postopanjem, povzročili mezno gibanje mehiškega delavstva z nujno sledečo stav-

ko. Na prošnjo delavstva je posredovala oblast, ravno tako kot se včasih dogaja pri nas. Podjetniki so pa kljub temu ostali nepopustljivi, ravno tako kot je v navadi tudi pri nas. Sedaj se je pa zgodilo nekaj nepričakovanega. Cardenas je udaril po mizi, kjer so se podjetniki in delavci kregali in napisal dekret, s katerim se razlašajo petrolejski magnati, vrelci nafte poddržavijo in stavijo neposredno v službo državi in njenemu narodu, oceni vrednost investiranega tujega kapitala v mehiških nahajališčih tega tako dragocenega zemeljskega olja, razpiše notranje posojilo v kritje razlastitvenih stroškov in ustanovi državni fond naftinih vrelcev.

Dobro premišljeno, a še bolje izvršeno, kaj ne? Mar so petrolejski podjetniki kar tako mirno pogoltnili to za njihove razvaje želodce neprebavljivo in prezabeljeno kepo, ki jim jo je Cardenas serviral? Ne, pritožili so se na najvišje državno sodišče, ki pa je njihovo pritožbo zavrnilo, češ, da so sami povzročili omenjeni razplet dogodkov z namenoma izzvanim meznim sporom z vsemi nujnimi in razumljivimi posledicami. Poraz na celi črti!

Jasno je, da je skoro ves civilizirani svet sočustvoval s težko prizadetimi podjetniki in njih svojci... Kot poseben odposlanec tega kulturnega sveta se je nepoklican in nezaželen pojavil v Mehiki znani gospodarski pustolovec Rickett (saj ga poznate že iz abesinske vojne, kajne?). Nismo še dobro poučeni o podrobnostih njegovega prihoda in njegovega prisrčnega sprejema s strani merodajnih mehiških oblastev, a si vse to lahko sami predstavljamo, samo če pomislimo na sprejem, ki bi ga bil Rickett deležen pri nas, celo ob dokaj drugačnih okoliščinah. Sprejem z godbo in zastavami, banketi s patetičnimi in navdušenimi govori, z neizbežnimi napitnicami itd. itd....

Amerika je seveda podprla ta obisk z rožljanjem orožja in nezadovoljnim mrmranjem, podobnim »bojnemu hrupu« za kulisami gledališkega odra. Odpovedala je celo nadaljnje stalno odkupovanje mehiškega srebra, do katerega se je še lani pogodbeno obvezala, da podpre gospodarski podvig in gospodarsko »osamosvojitev« Mehike.

Cardenas pa se ni uplašil. Dosledno izvaja zamišljeno poddržavljenje, oziroma nacionalizacijo državnih naftinih zakladov. Cardenas je postal srednja osebnost nemirne sodobnosti, njegovo ime gre iz ust v usta, njegova slika v dokaj nesodobni vojaški uniformi pa je natisnjena skoro v vseh večjih listih »svetovnega informativnega tiska«... Ali ga res vsi občudujejo? Ali ga ne predstavljajo le zgolj kot nekako moderno strašilo, kot novega ljudskega tirana in krutega diktatorja, oziroma zatiralca človeških svobod, demokratičnih vekovnih pridobitev, tlačitelja ljudske enakosti, omalovaževalca mednarodnega bratstva itd. itd....

Za nas pa je Cardenas v svoji starokopitni generalski uniformi, ki morda niti ni tako hudo rdeča, marveč bolj rožnate barve, s svojim mrkim pogledom, z izrazom trde odločnosti na izžitem obrazu, predstavnik izžemanega, zanemarjenega, zaostalega ljudstva, ki je zbralo vse svoje moči, da se osvobodi, prerodi in zaživi v novem nacionalne države vrednem življenju.

Mehica docet et monet! Mehika nas uči in opominja. Tako se nam sama od sebe postavlja primerjava Mehike z »drugimi« državami, zelo bogatimi na evropskih kulturnih pridobitvah iz raznih razvojnih dob »zapadne« civilizacije.

J. J.

O dolžnostih in vesti

Tožimo o slabih časih. Ne samo z gmotne strani, ampak tudi o propadanju morale v sedanji dobi. Ne mislim tu samo onih splošnih načel, ki so določena z zakoni in zapovedmi in po katerih lahko grešnika ustrahuješ pred sodnikom, temveč one nepisane zakone vesti, ki urejujejo razmerje človeka do človeka in do družbe ter obratno.

Prj presojanju teh odnosov bi človek sodil, da je sedanji rod izšel iz Nietzschejeve šole in si prevzel za življenjsko geslo njegove besede: »Pogazi vse, kar ti pride nasproti.«

Neizprosni boj, ki so ga zanesli v gospodarstvo krivi nauki liberalizma v pretekli dobi, je s svojo miselnostjo zašel tudi v duševnost naše dobe. Povsodi vidimo samo tekmo, surovo in nečloveško. Nastalo je pravo prerivanje močnih koloncev, brez ozira na pravico, vest in poštenje.

Dan za dnem opažamo take nezdrave pojave v naši družbi, v gospodarstvu, politiki in tudi v raznih stanovskih gibanjih.

Ni dolgo temu, ko je nek javni delavec priobčeval v ljudskem listu članek, kjer se zavzema zato, da bi en stan nadvladal gospodarsko nad drugimi. Tako nezdravo načelo se je v zgodovini že nešteto krat kruto maščevalo in privedlo do katastrof. Navedeni članek ima sicer čisto drugo ozadje in pripravlja le ugodna tla za dosego mehiških sedežev. Vidi se pa, da danes ljudje za svoja sebična nagnjenja žrtvujejo brez oklevanja svoje notranje prepričanje in radikalne nazore, ki so jih zagovarjali še pred nedavnim časom...

Pravica močnejšega se uporablja današnje čase že tako v preobilni meri. Naj spomnim samo na to, da ljudje, ki so prišli kakor koli in kjer koli do neke moči, sodijo druge največ po barvi, ne pa toliko po njih zmožnostih, poštenosti in značaju.

Prišli smo že tako daleč, da si razni mladi negovanci laste tudi v službah pravice, ki jih jim nikjer ne dovoljuje zakon. Če le opomniš takega človeka na zakon, ki velja za vse državljane v enaki meri, se ti odreže: »Imam zaščitnike, ki me bodo branili. Meni se ne more nič zgoditi.«

Takih podjedov reda, avtoritete in vesti bi se morala otresti današnja družba in ne smeli bi jesti kruha, ki se jim reže iz javnih sredstev. Kar enemu ni dovoljeno, ne sme biti drugemu.

Tako nezdravi in nenormalni pojavi rode odpor, vzbujajo zavist, sovraštvo in zagrenjenost ter vplivajo porazno na moralno posameznika, nevidno pa se zajeda taka nezdrava miselnost v duševnost sodobne generacije. Grehi prihajajo v navado in občutljivost za npravstvenost in pravo nevede izginja. Človeku se kar zdi, da splošno izgubljam vest in nimamo nikogar, da bi jo nam dnevno izpraševal. Včasih smo imeli vsaj Cankarja, ki je sproti bičal razne vrste rodoljubov, kameleonov in von šivicev — danes smo brez tako močnih izpovednikov.

S propadanjem odgovornosti in vesti gremo nevzdržno v gotovo pogubo, ki pomeni propast posameznikov in celotne družbe.

(»Učiteljski tovariš« 12. V. 1938.)

Tem težkim besedam, zajetim iz mračne sedanosti bi samo še dodali, da imamo tudi danes močnega izpovednika raznih segrtov, namreč Dimitrija Ljotića, ki bo nekdo izpopolnil nesmrtno delo našega Cankarja s tem, da bo grešnikom delil tudi — pokore.

Morda tisti nekoč niti ni tako daleč. Vprav pojavi iz gornjega članka ga močno približujejo.

Zato pa zakličimo skupaj s piscem gornjega članka: »Le tako naprej, rodoljubi in kameleoni! Kajti le skozi muke bomo izšli kot zmagovalci in vrnili ljudstvu npravnost in pravico!

TOVARIŠI, ZAHTEVAJTE V VSEH LOKALIH, KAMOR ZAHAJATE, NAŠ LIST! SVOJI K SVOJIM!

Salazar - rešitelj Portugalske

(Nadaljevanje in konec.)

Ni mogoče govoriti o Salazarju, ne da bi se omenjalo ob enem tudi ime državnega prezidenta generala Oskarja de Fragosa Carmona. Le-ta je poklical Salazarja v službo in si ga je izbral za svojega prvega sodelavca. Ne meneč se za svojo lastno popularnost je vedno podpiral izredne sposobnosti svojega ministrskega predsednika Salazarja in ga dosledno in povsod imenoval »rešitelja domovine«. Pri tem pa je svojemu sodelavcu dal temelj, na katerega je on sam vedno postavljial načelo najvišje oblasti, miru in stalnosti, s čemur je le-ta šele mogel razviti svoje vsestransko delovanje v blagor Portugalske.

Po prevzemu oblasti je bilo malo slišati o Salazarju. On je podal svojo izjavo, s katero je zahteval zaupanje in mir; s tem se je morala država za enkrat zadovoljiti. Šele po treh mesecih je zopet stopil pred javnost. V tem času je dosegel, kar imenujejo danes v Lissabonu »čudež«: uspelo mu je predložiti uravnovešen realen proračun, prvi po 10 letih. Od tega časa je Portugalska edina država, ki nima samo uravnovešenega drž. proračuna, marveč razpolaga celo z letnimi prebitki, je edina država brez višjih dolgov. Finančni ugled Portugalske je bil restavriran, seveda s sredstvi, ki jih je občutil vsak državljan: s skrajno štednjo, strogo kontrolo in urejenim pobiranjem davkov — skratka to je bil rigorozen, strog sistem reda. V industriji so postavili vse subvencije potrebne tovarne in podjetja pod državno nadzorstvo, glavne pridobitne panoge so bile deležne posebne državne podpore. Z oddajo

javnih del, z izgraditvijo nove cestne mreže, z obnovo železnic, z izboljšanjem pristaniških naprav, z graditvijo novih šol in bolnic so sprožili živo gibanje gospodarstva. Posebno pažnjo so posvetili poljedelstvu in kmetiskemu stanu, kar ni čudno, saj je Salazar sam izšel iz kmetijskega okolja in pozna njegove stiske in skrbi. Kmete so pripravili do tega, da so z umetnim gnojenjem in s strojno obdelavo polja dvignili žetev. Mladino so pritegnili k pomoči pri žetvi in rezultat te »pšenične vojne« je bil, da razpolaga Portugalska, ki je dotlej morala uvažati vsako leto velike količine žita, danes z ogromnimi žitnimi prebitki.

Salazar pa ni človek, ki bi se zadovoljil samo z obnovo in ozdravljenjem gospodarstva, kar se mu je popolnoma posrečilo. On je imel vedno tudi namen, da bi z uvedbo novega reda preprečil, da bi njegova dežela nikdar več ne mogla pasti v stare grehe očetov nazaj in da mora pred vsem rešiti socialni problem zemlje.

Vojaška diktatura se je morala umakniti civilni upravi. Ko so mu l. 1932. poverili ministrsko predsedstvo, je ustvaril temelj za novo državno ustavo, ki je naslednjega leta dobila pravno moč in veljavo. S to ustavo se ukinja za zmerom liberalni parlamentarizem; na njegovo mesto se postavlja zastopstvo posameznih stanovskih skupin in industrijskih panog v korporativni zbornici. Stanovi so organizirani tako, kot so v resnici (ne pa kot drugod, kakor pač »paše« režimu). Korporativni zbornici stoji ob strani nacionalna skupščina, katere poslanci pripadajo samo eni stranki t. j. »Nacionalni uniji«. Predsednika države voli ljudstvo in je on samo ljudstvu odgovoren; on imenuje predsednika vlade, le-ta si

po svojem preudarku izbere svoje sodelavce-ministre. Posebne zaščite je deležna družina kot praelica ljudske skupnosti. Zaščita materinstva in izdatna podpora družin z mnogimi otroci sta urejeni s posebnimi zakoni. Posebno stališče rodbine je na zunaj podčrtano tudi v ustavi sami. Samo poglavarji rodbin, moški in ženske, so volilni upravičenci.

Številne uredbe za obnovo nove države, ureditev financ, javnega in privatnega življenja — vse to ne bi imelo trajnega uspeha, če se Salazarju ne bi posrečila največja sprememba: obnova duha Portugalske! Še pred nekaj meseci je dejal Salazar: »Hočem se boriti proti pesimizmu, malodušju, proti dvomu in omahovanju, proti strahu pred življenjem! Hočem svojemu narodu vrniti življenjsko in stvariteljsko delovno radost, moč in globoko vero v samega sebe!«

Vse predolgo so črpali Portugalci svojo moč iz svoje preteklosti. Pred prekrasnimi stavbami, v katerih je utelešeno junastvo njihovih prednikov, pred samostanom Jeronima v Belem, zgrajenem v spomin na potovanje Vasco da Game, pred starinsko zgradbo nacionalnega svetišča Batalhe, ki spominja na osvobodilno vojno proti Španiji — pred vsemi temi spomeniki stare slave je občutil vsak Portugalac samo žalost in sram ob misli, da je vsa stara veličina zemlje zatonila. Salazar pa je zopet dvignil ponos ljudstva na slavno zgodovino ob srečni sedanosti.

Težke misli na propast stare države je odpodil Salazar tudi z novim kolonialnim štatutom, ki je tesno in močno povezal

Portugalsko z njenimi kolonijami. Danes ni več govora samo o Portugalski in njenih kolonijah, danes govorijo že o »portugalskem imperiju«, kar močno dviga ponos vsakega državljana.

Še mnogo naprav in uredb je povzročil Salazar, da bi vzbudil in ohranil nov močan prebujeni duh svojega naroda in države. »Nacionalna unija« ima nalogo, da skrbi za notranji red in obrambo v ustavi zasidranih temeljnih načel. Legija, t. j. formacija, sestavljena iz prostovoljcev med 18. in 50. letom starosti, si je napisala na svojo zastavo boj s komunizmom in z vsemi nacijo razkrajajočimi internacionalnimi »temnimi silami«. Mladina je združena v organizaciji Mocidade portuguesa. Le-ta ni samo instrument nacionalne vzgoje, temveč nudi mladini tudi prvo pripravo za vojaško službo, namenjeno obrambi domovine.

Kdor stopa danes po čistih ulicah Lisabone in posluša odločen korak legij ali gleda mlada, krepka telesa državne mladine, ki ji iz oči sijejo ponos, radost in gradilno navdušenje, pa tudi volja za žrtve in polno založitev celega človeka v službi domovine — ta mora spoznati, da je za Portugalsko napočila nova doba, nov čas. Minila so dolga mračna leta slabosti in notranje nesloge. Ozdravljen močan narod s prebujenim duhom junastva in mučeništva, tesno zedinjen in ponosen narod si je znova priboril svoj ugled in svojo enakopravno stališče v skupnosti naciij.

V Portugalski vladajo danes pravica, sreča in blagostanje. Za svojo renesanso pa se ima zahvaliti odločnemu možu, vestnemu voditelju, rešitelju domovine — Salazarju. Blagor ji!

Brus.

Sodobne primerjave

1. Komunizem

Komunizem je kužni bacil, podoben bacilu sifilide. Ta bacil napada zdrave in bolne organizme. Še nečetni morganizmom bacil ne more škodovati, ker je zdravo telo odporno in je zdravje močnejše od kuge. Gorje tedaj, ako ta bacil napade bolan organizem, ki je tako zapisan počasnemu, a sigurnemu razkroju in poginu!

Bacil komunizma napada slično kot bacil sifilide. Bolezen se deli v primarni, sekundarni in terciarni štadij. V primarnem štadiju je bolezen komaj vidna, dostikrat niti zaznavna, tako, da organizem ne polaga nanjo tiste pažnje, ki bi bila za ohranitev zdravja potrebna. Ako se ni organizem zdravil v prvem štadiju, napreduje bolezen v drugi štadij. V drugem štadiju se razvije bolezen po celotnem organizmu. Zanimivo je, da se v tem štadiju bolnik navadno domišlja, da je zdrav in da taka oboletost ni nikaka bolezen. Ako se organizem ne podvrže temeljitemu zdravljenju v prvem ali drugem štadiju, napreduje bolezen v tretji ali terciarni štadij. V terciarnem štadiju napada bacil komunizma enako bacilu sifilide. Organizem razpada, napade ga pogresivna paraliza, tabes itd., to je s posledicami, ki jih prinaša tudi bacil sifilide. Evo dokazov:

Matjuška Rusija je bila okužena s tem bacilom, njena bolezen se nahaja v tretjem štadiju, — napadla jo je pogresivna paraliza. Danes gledamo z največjo žalostjo grozovite znake njene strašne bolezni, s strahom gledamo zmedenost njenega nekdanjega velikega duha. In srce nas boli, ker ne moremo niti slutiti, ali je ozdravljenje še možno, ali pa ji preti celo strašen pogin.

Drugi slučaj: Saj poznate Francozinjo Marijano; starejši se boste še domislili, kakšna krasna devotka je bila ta Marijana. Marsikateri je klečal pred njo na kolenih in jo prosil njene ljubezni, — sama si je izbirala in zavračala ljubimce. A danes — okužena je s tem hudičevim bacilom, — v terciarnem štadiju bolezni jo je napadel tabes. Nekdaj tako živa in temperamentna devotka je danes skoraj hroma, in to v času, ko bi ji bilo njeno zdravje najbolj potrebno. Privezana je na svoj bolniški stol, na katerem s topo in bolno vdanostjo čaka. Koga čaka, zdravnika, ki bi jo izlečil, ali nekoga, ki bi jo pahnil še z bolniškega stola? K nji še vedno lahko pride prvi, ako ne bo prvega, pride sigurno drugi!

Strašna je ta bolezen in nam se zdi še strašnejša, ker je tako grozno napadla one, ki so nam pri srcu dragi. V resno opozorilo naj nam bo to, da ohranimo svoj organizem zdrav. In ne samo da ga zdravimo, tudi da ga utrdimo in prerodimo v domovinski in bratski ljubezni, v pravi krščanski poštenosti in v največji socialni pravičnosti. Vsa ta zdravila skupaj pa prinaša edino Zbor!

2. Liberalna demokracija

Ko je prišla liberalna demokracija na svet, je bila ptič s pisanim perjem in lepim rdečim kljunom. Frčala je sem in tja po božjem svetu in prepevala ljudem svoje čudovite pesmi. Ljudstvo je strme poslušalo rajske melodije tega lepega ptiča in dejalo, da lepših melodij še ni slišalo. Čim starejši pa je ta ptič postajal, tem slabše in grešnejše je postajalo njegovo življenje. Gubil je na svoji lepoti in svojem rajskem petju, izgubil polagoma lepo perje in glas, ter je iz sinjih višav čofnil v smrdljivo blato, kjer se je spremenil v majhno žabo s širokimi usti. Kakor je preje ptič prepeval rajske melodije, tako sedaj žaba opozarja na sebe z neprestanim in smešnim reglanjem. Domišlja si, da je še vedno rajski ptič kot nekdanj in da kot nekdanj opaja ljudstvo s svojimi čarobnimi melodijami. **Toda ni več lepega ptiča liberalne demokracije!** Velika vloga ji je bila določena na svetu; vsem ljudem naj bi prepevala svoje rajske melodije, jih napravila dobre in srečne, da bi drug drugega spoštovali in ljubili. Stori pa je ravno nasprotno — zato je za kazen — postala žaba in živi v blatu...

3. Korupcija

V davni so živeli pozori ali zmagi v jezerih in velikih močvirjih. Gorje kraju, v bližini katerega je živel takšen zmag. Ljudstvo mu je moralo prinašati v hrano svoje otroke in najlepše devotke. Trpelo je strašno in obupavalo, dokler ni prišel junak čistega srca in okončal strašnega zmaja.

Sodobni zmagi so mnogo strašnejši od zmaja v starih časih. Ti ne žrejo samo

otrok in lepih devotk, marveč pokončavajo otroke in odrasle v masah, — cele narode uničujejo in tudi uničijo.

Današnji zmagi ne živijo v jezerih in močvirjih, kakor nekoč v davnih časih. Nasprotno jih najdemo samo po visokih planinah in gorah; čim višja je gora, tem večja je pošast, tako da živi na najvišji gori najstrašnejši in najpožrešnejši reptil. Tudi v dolinah živijo pozori, toda so to majhne živalice, bolj za igrače. Zanimivo je pri teh pošastih to, da si napravljajo ležišča najrajši iz palestinskega osata in plevela. Zato je največ teh pošasti v onih krajih, kjer raste tak osat in plevel. Pošasti se zdijo neranljive; čim večja je pošast, tem manj ji je mogoče do živga. Pokončavajo navadno samo majhne reptilčke po nižavah, ki itak ne prizadevajo posebne škode. Velikih po višavah pa se ljudstvo boji, obupano je ter si bolj kakor v starih časih želi, da bi prišel junak in te pošasti pokončal ter ljudstvo osvobodil.

Junak prihaja! Junak, ki ima čisto srce in čiste roke, kakor čisti junaki v starih časih. V tem čistem srcu, v teh čistih rokah je ona silna moč, da trepečejo največji reptili. Junak čistega srca in čistih rok je že blizu in ljudstvo bo z njim! Zmaga bo njegova!

V to nam Bog pomaga!

Bl.

Cvetje iz »Slovenčevega« vrtu

1935—1938

»Veliko večino krvavega nasilja na svetu je človeštvo storilo ali pretrpelo in še trpi od ljudi, družb in strank, ki pravijo, da hočejo doseči ali braniti svobodo, in vsak, ki se hoče dokopati do oblasti, si izposodi za svoj ščit svobodo, s katero mami množico, da gre z njim in mu pomaga ustanoviti — diktaturo...

Tisti, ki s človeško slabostjo zavestno računajo, so si postavili v svoj program, da je dovoljeno vsako sredstvo v dosego namena — ker morale v tem programu ni in je tudi ne priznavajo...«

(»Slovenec« 21. V. 1938)

1938

»Slovenec« nas dne 18. maja leta — reci in piši — 1938. imenuje »Ljotičev fašistični Zbor!!« Komu ne pade v glavo pregovor, kako glasno očita lonec kotlu, da je črn?», pa vzklika »Slovenec« v neki drugi zvezi dne 21. V. 1938...

OB ČASU LEVITVE

Kdor je bil pred vojno velik avstrijski, je SEDAJ velik »jugoslovenar«, zato pač, da njegovi grehi ne pridejo na dan.

(»Slovenec« 25. V. 1938. — Kaj pravite?)

»Slovenec« je dne 20. t. m. iznašel, da je Ljotič — cincar. Zakaj pa tega tudi ne bi iznašel? Če je »Slovenec« lahko Jugoslovian, dr. Stopferer Srb, dr. Oražem švaba, Hrvat Goti, Codreanu Poljak, Stalin-Dugašvili Slovan in njegov tast Kaganović-Mossesohn kristjan, zakaj bi vendar ne bil Ljotič — cincar? Saj namen vendar posvečuje sredstvo —

Dopis iz Zvečana

(SRBIJA)

Kakor povsod po naši državi, živi tudi tukaj slovenski delavec. Marsikoga bo zanimalo, kako napreduje pri nas misel Zbora. Tudi v našem kraju se počasi in postopoma vedno bolj širi ideja Zbora kljub temu, da je bil narod vsa povojna leta vedno razočaran od vsakokratnega političnega kandidata, ki je imel samo obljube, katere se niso nikdar uresničile. Posebno srbski kmet je postal jako nezaupljiv. Naš program je težko dojemljiv s tiškano besedo, pač pa je tu več osebne agitacije v besedi in dejanju, in tako smo uspeli, da vedno bolj prihajajo v naše vrste delavci in kmetje, in to po večini res pravi borci in junaki. Kar nas je tu, ne izpustimo nobene prilike za sejanje ideje Zbora, ki bo kmalu rodila stoteri sad.

Kolikor moremo razvideti iz ljubljanskega »Zbora« v Sloveniji, tudi pri Vas dobro napredujete in nismo niti malo pričakovali, da so zboraši tudi v Sloveniji, kakor na primer na Dolenjskem in v okolici Maribora.

Kolikokrat pač mislimo, če bi slovenski kmet videl razmere v Srbiji, bi pač že davno pokazal figo vsem starim politikom, ki samo podpirajo razne mahinacije in korupcijo.

Zboraš.

Naši javnosti!

V naši narodni zgodovini je mnogo dogodkov, ki pričajo o stalnem stremljenju in nepremagljivi volji našega naroda, da stre okove tujega gospostva in si ustvari lastno državo. Mučeništvo skozi dolge veke, težko trpljenje ter neštete znane in neznane žrtve so prinesle jugoslovansko svobodo. Iz potokov krvi naših narodnih junakov in borcev, iz tega najdragocenejšega temelja je zrastle močno drevo, zrasla je naša Jugoslavija. Tisoči in tisoči so pretrpeli neizmernе muke, iz ljubezni do narodnega osvobođenja in v odločnosti, da ga tudi izvojujejo, so šli do skrajnosti, ko so dajali svoja življenja za dobrobit naše današnje in bodoče generacije, ko so z lastnimi kostmi gradili stavbo Jugoslavije in s svojo krvjo pisali novo dobo v zgodovini našega naroda ter s svojo smrtjo ustvarjali njegovo svobodo. To nam dokazujejo slavne bitke na Cer planini in Rudniku, krvavi boji 1915. leta in albanska Golgota, junaška dejanja v Dobruži, znamenite borbe na solunskem bojišču in junaško zavzetje Kajmakčalana, prehod čez Črno reko ter osvobođenje Bitolja in končno s slavo ovenčani preboji solunske fronte, ki je na viden način manifestiral požrtvovanje srbske vojske in vojnih dobrovoljcev za idejo našega narodnega osvobođenja ter predstavljal fronto naše nacionalne revolucije.

Stopili smo že v leto, ko se bliža dvajsetletnica obstoja naše Jugoslavije in preboja solunske fronte, ko je 15. septembra 1918. leta srbska vojska skupno z vojnimi dobrovoljci naskočila glavne postojanke in jih kljub silnemu odporu Nemcev in Bolgarov zavzela ter odprla pot v notranjost Balkanskega polotoka, Koburžanska Bolgarija je bila premagana, generalisim nemške vojske maršal Hindenburg je v posebni brzozavki predlagal nemškemu kancelarju premirje in sledila je kapitulacija Turčije. V štiridesetih dneh je naša vojska prodrla do Save in Donave, vkorakala v Beograd in hitel naprej, da osvobodi vse jugoslovanske pokrajine in jih združi v lastno državo.

Preboj solunske fronte ima za nastanek Jugoslavije odločilen pomen in predstavlja v vojaškem in političnem oziru izredno važno dejanje, pred katerim so zastrmeli ne samo zavezniški, marveč tudi nasprotni vodilni vojaški krogi.

Zmaga na solunskem bojišču je vtisnila našemu celokupnemu narodu neizbrisni pečat samozavestnega, ponosnega in junaškega naroda, ki je pripravljen braniti svoje nacionalne vrednote s preziranjem trpljenja in smrti.

V spomin na solunski preboj in težke borbe, ki so bile s tem v zvezi, ter na vse one neizmerne žrtve, ki so jih doprinesli na oltar svobode naroda in države v vrstah srbske vojske in med vojnimi dobrovoljci bojujoči se heroji, **bo priredila sreska organizacija vojnih dobrovoljcev v Ljubljani kot uvod v jubilejne svečanosti dne 2. junija akademijo, na katero vabi že sedaj našo javnost, da pokaže vernost, zvestobo in hvaležnost svojega srca do padlih junakov.**

Program in čas akademije bo objavljen pravočasno v dnevnem časopisu.

Sreska organizacija vojnih dobrovoljcev, Ljubljana.

V prodajalni s pticami: Gospod, za pet frankov več že lahko dobite tole papigo. Z njo se lahko vodijo celo diskusije o politiki... (Journal.)

Gospodarstvo

Nad 600 milijonov din dobi država od trošarine na sladkor. Po podatkih jugoslovanskih sladkornih tvornic se je potrošnja sladkorja v Jugoslaviji lani znatno zvišala. Dočim so l. 1936. sladkorne tovarne prodale samo 7150 vagonov sladkorja (v najslabših letih krize celo samo 6000, so prodale lani 7900 vagonov. Potrošnja sladkorja na glavo prebivalca se je zvišala na 5 in pol kilograma. Sladkorja v kockah se je potrošilo 40%, sladkorja kristalnega pa 60%. Ker znaša drž. trošarina na sladkor v kockah din 8,05 od kilograma, na kristalni sladkor pa 7,50 din, je dobila lani država od sladkorne trošarine **okoli 610 milijonov din**, dočim v l. 1936. samo 552 milijonov din. Obremenitev prebivalstva s trošarino na sladkor je torej prav zelo občutna, tembolj ker plačuje to trošarino tudi najbolj revno prebivalstvo. Zeleti bi zato bilo, da se ta trošarina vendar enkrat zniža in potem bi se znižali tudi državni izdatki za zatiranje tihotapstva saharina.

Pesek v oči

Katoliška mladina je sicer demonstrirala proti filmu »Golem« v Ljubljani, in prav je storila, kajti takih židovskih osladnosti res prav nič ne potrebujemo v Sloveniji, — toda radi tega bo še vedno 64 najrazličnejših ravnateljev in nadinženjerov (judsko štetje l. 1931. jih je našlo samo 16) »izvoljenega naroda« v našem Kranju in prav nihče izmed njih ne bo radi tega izginil iz Kranja. Da o Mariboru niti ne govorimo...

Kongres

77. Rotary internacional districta (Jugoslavija)

Dne 15. maja je zaključen letošnji kongres 77. mednarodnega rotarskega distrikta (Jugoslavija). Soglasno in z navdušenim aplavzom je bil sprejet predlog, da se imenuje za dosmrtnega častnega guvernerja knez-namestnik Pavle. Nato sta pozdravila zborovalce predstavnik rotarske internacionale Popescu in predsednik vlade dr. M. Stojadinović. Po sprejetju resolucije je bil izvoljen guverner za l. 1938/39 dr. Ivan Slokar iz Ljubljane. (»Jutro« 16. V.)

V zvezi s tem je priobčil londonski »Daily Telegraph« 17. t. m. daljši članek, v katerem med drugim tudi piše:

Za širjenje rotarskega gibanja v Jugoslaviji ima največ zaslug jugoslovanski predsednik vlade in minister zunanjih zadev g. dr. M. Stojadinović. Preden se je posvetil politiki, je bil g. Stojadinović človek iz gospodarskih krogov in odtod njegovo zanimanje za rotarsko gibanje. Izgleda, da je to gibanje zavzelo v Jugoslaviji več razmaha kot kjerkoli drugje.

(»Politika« 18. maja.)

*

Ljubljana, 24. maja. Na današnji seji borzne uprave se je Svet ljubljanske borze konstituiral tako, da je dr. Ivan Slokar predsednik ljubljanske borze.

Razgled po tisku

»V agrarnih državah je navadno dosti zemeljskih zakladov neizrabljenih, ker ni kapitala, ki je potreben, da bi se na primer odprl rudnik. Zato kapitalistične skupine iz industrijskih držav kupijo v agrarni državi pravico do kakega rudnika, izvrše potrebne investicije in nato vozijo rudo domov. Taka kupčija je za industrijske države zelo rentabilna. V gospodarsko razvitih državah se tisti ljudje, ki imajo trgovski talent in podjetniške sposobnosti, udeležujejo v posameznih gospodarskih panogah. V nerazvitem gospodarstvu agrarnih držav pa ni priložnosti zaslužka za podjetne ljudi, zato vsi tisti, ki želijo zaslužiti, iščejo kariere v visokih javnih službah. V agrarnih državah je tedaj korupcija poglaviti vir brezdelnega zaslužka. Te korupcije se znajo podjetniki iz industrijskih držav dobro poslužiti in nanjo računajo, ko iščejo koncesij za svoja podjetja. Visoki javni funkcionarji dobe nekaj paketov delnic ali kaj podobnega, potem morejo tuji podjetniki brez nasledkov prezirati vse davčne, carinske, socialno zaščitne in obrtno policijske predpise v svojem podjetju. V agrarnih državah so delovne moči itak cenejše, javne in socialne dajatve nižje kot v industrijskih, in če potem še te odpadejo, si lahko mislimo, da tuji podjetniki pridobivajo v agrarnih državah surovine na pol zastonj. To jim omogoča, da te surovine uvažajo domov po zelo nizki ceni, poleg tega pa še ogromno zaslužijo, torej plasirajo svoj kapital tako, kot ga doma nikdar ne bi mogli.«

(»Dejanje« 2./1938.)

Duh je vse. Kakršen je tvoj miselni svet, tako je tvoje življenje. Budha.

Kdor ni okusil bolesi, ni vzgojen človek. Sofokles.

Moči ni mogoče ustvarjati, treba jih je zbuditi. Büchner.

Klanjati se velikim ljudem in ogrevati se za njihove ideale ni sramota; sramota je ne imeti idealov in klečeplaziti pred tirani. Marko Car.

VSEM DOPISNIKOM!

Pišite svoje članke na pisalni stroj, samo po eni strani lista, puščajte med vrsticami poldrug centimeter in ob levem robu 5 cm praznega prostora. Samo v skrajnem slučaju pišite s črnilom, ne pozabite pa še posebno tedaj gornje tri stvari!

Uredništvo lista.